Yn fanwl – Deddfwriaeth Bioamrywiaeth

Mae amddiffyn natur yn gyfreithiol â'i wreiddiau yn y 19eg ganrif, yn seiliedig ar amddiffyn adar gwyllt. Mae deddfwriaeth ar gyfer rhywogaethau a chynefinoedd a safleoedd arbennig wedi bod yn ysbeidiol, ond mae gennym nawr amrywiol gyfreithiau gwahanol, yn genedlaethol a rhyngwladol, yn amddiffyn ein rhywogaethau a'n cynefinoedd pwysig sydd angen eu hystyried wrth ymgymryd â gweithgareddau a allai effeithio bywyd gwyllt.

Mae'r canlynol yn grynodeb o'r prif ddarnau o ddeddfwriaeth bywyd gwyllt sy'n bodoli ar hyn o bryd. Mae gwybodaeth bellach ar y rhain, gan gynnwys dyfyniadau llawn, i'w gweld ar wefan y Cyd-Bwyllgor Cadwraeth Natur: http://jncc.defra.gov.uk/ a'r gwefannau unigol isod.

1. Ewropeaidd

Cyfarwyddeb Cyngor CE 2009/147/EC (fersiwn ysgrifenedig) a 79/409/EC ar Gadwraeth Adar Gwyllt 2009 (y Gyfarwyddeb Adar)

Fframwaith ar gyfer amddiffyn a chadwraeth Adar Gwyllt yn Ewrop, hefyd yn gweithredu Cynhadledd Bern. Mae'n rhoi pwyslais mawr ar amddiffyn cynefinoedd ar gyfer rhywogaethau mewn perygl a rhai mudol trwy sefydlu SPA (gweler safleoedd Natura 2000) a gweithgareddau sy'n bygwth adar, megis dal a lladd bwriadol, dinistrio nythod a chymryd wyau. Gwybodaeth bellach yn:
http://.ec.europa.eu/environment/nature/legislation/birdsdirective/index_en.htm.

Cyfarwyddeb Cyngor CE 2004/35/EC ar Atebolrwydd Amgylcheddol mewn perthynas â Rhwystro ac Adfer Niwed Amgylcheddol (y Gyfarwyddeb Atebolrwydd Amgylcheddol) 2004

Yn diffinio'n benodol niwed amgylcheddol felly mae'n cynnwys niwed i rywogaethau wedi eu hamddiffyn a chynefinoedd naturiol a restrir yn y Cyfarwyddebau Adar a Chynefinoedd, neu gynefinoedd y mae Aelod-Wladwriaeth wedi eu pennu i bwrpasau sy'n cyfateb i bwrpasau Cyfarwyddebau Cynefinoedd. Mae'n sefydlu fframwaith yn seiliedig ar egwyddor 'y llygrwr sy'n talu' ac mae'n cynnwys, ymhlith gofynion rhwystro ac adfer amglcheddol eraill, ddarpariaethau i adfer niwed amgylcheddol ar safleoedd sydd wedi eu dosbarthu dan y Gyfarwyddeb Adar (Ardal Gwarchodaeth Arbennig - AGA) ac wedi eu dynodi dan y Gyfarwyddeb Cynefinoedd (Ardal Cadwraeth Arbennig - ACA). Mae gwybodaeth bellach yn http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/index.htm

Cyfarwyddiadau Asesu Amgylcheddol (Cyfarwyddyd Cyngor CE 2001/42/EC ar Asesu Effeithiau Cynlluniau a Rhaglenni Penodol ar yr Amgylchedd (Asesiad Amgylcheddol Strategol) a 85/337/EEC ar Asesu Effaith Prosiectau Cyhoeddus a Phreifat Penodol ar yr Amgylchedd (Asesiad o'r Effaith ar yr Amgylchedd))

Angen asesiadau ar gyfer effeithiau amgylcheddol cynlluniau, rhaglenni neu brosiectau penodol. Egwyddor y Cyfarwyddiadau yw sicrhau bod cynlluniau, rhaglenni a phrosiectau sy'n debygol o gael effaith arwyddocaol ar yr amgylchedd yn destun asesiad

amgylcheddol, cyn cymeradwyo neu awdurdodi'r rhaglenni neu'r cynlluniau hynny. Cyhoeddwyd arweiniad yamrferol ar yr asesiadau hyn gan Asiantaeth yr Amgylchedd: www.environment-agency.gov.uk ac mae gwybodaeth bellach ar y Cyfarwyddiadau yn: http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm.

Confensiwn Tirweddau Ewropeaidd 2000

Y nod yw hyrwyddo gwarchod tirwedd, rheoli a chynllunio a threfnu cydweithrediad Ewropeaidd ar faterion tirwedd. Mae gwybodaeth bellach yn www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/landscape/default_en.asp

Cyfarwyddeb Cyngor CE 2000/60/EC Sefydlu Fframwaith ar gyfer Gweithredu Cymunedol ym Maes Polisi Dŵr 2000 (Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr)

Pennu amcanion amddiffyn dŵr trwy agwedd holistig gydag amcan bod holl gyrff dŵr yn cyrraedd 'statws da' erbyn 2015. Mae'r Cyfarwyddyd yn gofyn i wladwriaethau fabwysiadu un system o reoli dŵr trwy Gynlluniau Rheoli Basnau Afonydd – gan ddefnyddio unedau daearyddol a hydrolegol naturiol yn hytrach na ffiniau gweinyddol a/neu wleidyddol. Blaenoriaethau allweddol yw amddiffyniad cyffredinol ecoleg dŵr, amddiffyniad penodol cynefinoedd unigryw a gwerthfawr, amddiffyn adnoddau dŵr yfed ac amddiffyn dŵr ymdrochi. Caiff ei weithredu yn y DU gan Asiantaeth yr Amgylchedd. Gwybodaeth bellach yn: http://.ec.europa.eu/environment/water/water-framework.info/intro_en.htm.

Rheoliadau CITES CE (Rheoliad Cyngor (CE) Rhif 338/97 Rheoliad Masnach Bywyd Gwyllt Undeb Ewrop (1997) a Rheoliad y Comisiwn (CE) Rhif 865/2006

Rheoliadau sy'n cryfhau rheolaeth mewnforio ac allforio i amddiffyn rhywogaethau a fygythir a rheoleiddio masnach ryngwladol. Maent yn gweithredu'r Confensiwn ar Fasnach Rhyngwladol mewn Rhywogaethau Ffawna a Fflora Gwyllt mewn Perygl (CITES), a'r pwrpas yw sicrhau nad oes unrhyw rywogaeth o ffawna neu fflora gwyllt yn dod, neu'n parhau yn destun i, ecsbloetio oherwydd masnach rhyngwladol. Mae gwybodaeth bellach yn: http://.ec.europa.eu/environment/cites/legis_wildlife_en.htm a www.cites.org.

Confensiwn Rhaglen Amgylcheddol y Cenhedloedd Unedig ar Amrywiaeth Fiolegol 1992

Sefydlu tri prif amcan: gwarchod amrywiaeth fiolegol; defnydd cynaliadwy ei amrywiol rannau, a rhannu'n deg a chyfartal y manteision o ddefnyddio adnoddau genetig. Mae gwybodaeth bellach yn www.cbd.int

Cyfarwyddeb CE 92/43/EEC ar Gadwraeth Cynefinoedd Naturiol ac Anifeiliaid a Phlanhigion Gwyllt 1992 (y Gyfarwyddeb Cynefinoedd)

Gweithredu cytundebau Cynhadledd Bern, amcan y cyfarwyddyd yw amddiffyn bioamrywiaeth trwy gadwraeth cynefinoedd naturiol a rhywogaethau ffawna a fflora gwyllt. Mae'n gofyn am gynnal ac adfer y rhywogaethau a'r cynefinoedd hyn ar statws cadwraeth ffafriol, pennu rheoliadau i'w hamddiffyn, rheoli ac ecsbloetio, a'u hamddiffyn gyda chyfres

o safleoedd dynodedig a elwir yn safleoedd Natura 2000 (Ardaloedd Cadwraeth Arbennig – SAC – ac Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig ar gyfer Adar– SPA) a system lem o amddiffyn rhywogaethau. Mae gofyniad hefyd i oblygiadau datblygiadau arfaethedig, cynlluniau neu brosiectau yn neu'n agos at safleoedd Natura 2000 gael eu hasesu i sicrhau nad oes niwed arwyddocaol tebygol yn cael ei wneud i unrhyw nodweddion a amddiffynnir – Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd. Gwybodaeth bellach ar y cyfarwyddyd yn http://.ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/index_en.htm.

Confensiwn Bern ar Gadwraeth Bywyd Gwyllt Ewropeaidd a Chynefinoedd Naturiol 1979

Yn cynnwys cyfrifoldebau i warchod planhigion, adar ac anifeiliaid gwyllt eraill, gyda phwyslais arbennig ar rywogaethau mewn perygl a bregus a'u cynefinoedd. Mae darpariaethau'r Confensiwn yn sylfaen i Gyfarwyddeb Cynefinoedd CE ynghyd â deddfwriaeth bywyd gwyllt y DU. Mae gwybodaeth bellach yn www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/nature/bern/default_en.asp

Confensiwn Bonn ar Gadwraeth Rhywogaethau Ymfudol Anifieiliaid Gwyllltimals 1979

Confensiwn fframwaith sy'n gofyn am warchod rhywogaethau ymfudol mewn perygl a restrir yn ei atodiadau. Mae'n annog cytundebau rhyngwladol ar wahân ar gyfer rhywogaethau penodol. Er enghraifft, mae cytundeb ar gyfer Cadwraeth Ystlumod yn Ewrop yn delio â'r angen i amddiffyn ystlumod yn eu hardaloedd bwydo a'u clwydi. Mae gwybodaeth bellach yn www.cms.int

Confensiwn Ramsar ar Wlyptiroedd o Bwysigrwydd Rhyngwladol yn enwedig fel Cynefin Adar y Dŵr 1971

Yn gofyn am gadwraeth gwlyptiroedd, yn enwedig safleoedd wedi eu rhestru dan y Confensiwn. Mae gwybodaeth bellach yn www.ramsar.org

2. Cymru a Lloegr

Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2010 (fel y'i diwygiwyd)

Yn trosi darpariaethau Cyfarwyddyd Cynefinoedd CE yn gyfraith y DU ac (er 2012) Erthygl 2 y Gyfarwyddeb Adar. Mae'r rheoliadau hyn yn atgyfnerthu a diweddaru Rheoliadau blaenorol Cadwraeth (Cynefinoedd Naturiol ac ati) (Diwygiad) 2007 a Rheoliadau Cadwraeth (Cynefinoedd Naturiol ac ati) 1994. Maent hefyd yn cynnwys darpariaethau newydd i weithredu agweddau o Ddeddf Mynediad Morol ac Arfordirol 2009. Dyma'r brif ddeddfwriaeth sy'n amddiffyn bioamrywiaeth ac mae'n gofyn am ddynodi safleoedd Natura 2000 yn y DU, eu hamddiffyniad a rheoli ac amddiffyn Rhywogaethau Ewropeaidd a Amddiffynnir, a restrir yn atodlenni 2 a 5. Mae'r rheoliadau llawn yn: www.legislation.gov.uk/uksi/2010/490/contents/made.

Rheoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Asesiad Effaith ar yr Amgylchedd) 2011

Trawsosod gofynion y Gyfarwyddeb ar Asesu Effeithiau Prosiectau Cyhoeddus a Phreifat Penodol ar yr Amgylchedd 85/337/EEC yn gyfraith y DU. Mae'r rheoliadau yn gofyn am ymgymryd ag Asesiad o'r Effaith ar yr Amgylchedd cyn cymryd penderfyniad ar a ddylid rhoi caniatâd datblygu ar gyfer prosiectau penodol sy'n debygol o gael effeithiau amgylcheddol arwyddocaol. Mae'n nodi pa fathau o ddatblygiad sy'n debygol o fod angen yr Asesiad naill ai fel atodlen 1 (gorfodol) neu atodlen 2 (dewisol). Gellir eu darllen yn llawn yn www.legislation.gov.uk/uksi/2011/1824/contents/made

Rheoliadau Niwed Amgylcheddol (Rhwystro ac Adfer) 2009

Pennu ymrwymiadau ar weithredwyr gweithgareddau economaidd yn gofyn iddynt rwystro, cyfyngu neu adfer niwed amglcheddol – egwyddor y 'llygrwr sy'n talu'. Mae'r rheoliadau'n ymwneud â niwed amgylcheddol difrifol i dir, dŵr, rhywogaeth a chynefin. Gwybodaeth bellach yn: www.legislation.gov.uk/uksi/2009/153/memorandum/contents.

Deddf Mynediad Morol ac Arfodriol 2009

Sefydlu, ymhlith pethau eraill, Cyfundrefn Rheoli Morol i reoleiddio a rheoli'r ardal forol o gwmpas Lloegr ac ymgymryd â swyddogaethau trwyddedu cadwraeth natur penodol (dan Ddeddf Cadwraeth Morloi 1970 a Deddf Bywyd Gwyllt Chefn Gwlad 1981). Mae hefyd yn darparu pwerau gorfodi i Swyddogion Gorfodi Morol i archwilio troseddau cadwraeth natur penodol yn yr ardal forol a gwneud darpariaeth i sefydlu llwybr cerdded arfordirol yn Lloegr a hawliau mynediad i dir ger arfordir Lloegr a galluogi gwneud mesurau cynulliad mewn perthynas â llwybrau arfordirol a hawliau mynediad yng Nghymru. Mae'r Ddeddf gyfan ar gael i'w darllen yn: www.legislation.gov.uk/ukpga/2009/23/contents.

Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd Alltraeth (Cynefinoedd ac ati) 2007

Trosi darpariaethau Cyfarwyddiadau Cynefinoedd ac Adar CE yn ymwneud â dyfroedd alltraeth y DU (y môr y tu hwnt i 12 milltir forol o'r arfordir) yn gyfraith y DU. Mae'r rheoliadau llawn ar gael yn: www.legislation.gov.uk/uksi/2007/1842/contents/made.

Deddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig (NERC) 2006

Gweithredu Strategaeth Wledig y Llywodraeth (2004) a delio ag ystod o faterion eraill sy'n ymwneud yn fras â'r amgylchedd naturiol gan gynnwys cyrff rheoleiddio a hawliau tramwy. Mae'n gwneud darpariaeth ar gyfer bioamrywiaeth, pla-leiddiad sy'n niweidio bywyd gwyllt ac amddiffyn adar a Rhywogaethau Goresgynnol nad ydynt yn rhai Cynhenid. Mae hefyd yn newid pwerau gorfodi mewn cysylltiad ag amddiffyn bywyd gwyllt. Mae Adran 40 y ddeddf yn rhoi dyletswydd bioamrywiaeth ar gyrff cyhoeddus i ystyried pwrpas cadw bioamrywiaeth ac mae adran 42 yn gofyn am gyhoeddi rhestr o gynefinoedd a rhywogaethau sydd o bwysigrwydd mawr i gadwraeth bioamrywiaeth yng Nghymru (adran 41 ar gyfer Lloegr) a ddefnyddir i arwain cymerwyr penderfyniad wrth weithredu eu dyletswyddau dan adran 40. Mwy o wybodaeth ar y ddeddf yn www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/16/notes/contents.

Rheoliadau Asesiad Amglcheddol Cynlluniau a Rhaglenni (Cymru) 2004

Trawsosod gofynion Cyfarwyddeb Cyngor CE ar Asesu Effeithiau Cynlluniau a Rhaglenni Penodol ar yr Amgychedd 2001/42/EC. Mae'r rheoliadau yn gofyn am asesiad amgylcheddol cyn bod cynlluniau neu raglenni penodol sy'n debygol o gael effaith arwyddocaol ar yr amgylchedd yn cael eu mabwysiadu neu eu cyflwyno i'r drefniadaeth ddeddfwriaethol i gael eu cymeradwyo. Gellir eu darllen yn llawn yn www.legislation.gov.uk/uksi/2004/1633/contents/made

Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy (CroW) 2000

Yn newid Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981. Mae'n cynnwys mesurau i wella mynediad y cyhoedd i gefn gwlad agored a thir comin ac yn newid y gyfraith mewn perthynas â Hawliau Tramwy Cyhoeddus a chadwraeth natur. Mae'n cryfhau amddiffyniad ar gyfer Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig, yn cynnwys cosbau llymach trwy roddi pwerau ychwanegol erlyn am droseddau bywyd gwyllt, yn rhoi sylfaen i gadwraeth bioamrywiaeth, darparu ar gyfer gwell rheolaeth o Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol ac yn rhoi dyletswydd ar Lywdoraeth Cynulliad Cymru ac adrannau llywodraeth i roddi ystyriaeth i fioamrywiaeth. Mae adran 74 yn cynnwys rhestr o rywogaethau a chynefinoedd sydd o bwysigrwydd cadwraeth ond mae hon wedi ei disodli gan restr adran 42 a gynhwysir yn Neddf NERC 2006. Mwy o wybodaeth ar y ddeddf yn: www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/37/notes/division/1.

Deddf Llywodraeth Leol 2000

Gofyn i bob awdurdod lleol baratoi Strategaeth Gymunedol ar gyfer hyrwyddo a gwella lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol eu hardal a chyfrannu tuag at gyflawni datblygiad cynaliadwy yn y DU. Argymhellodd Llywodraeth Cynulliad Cymru bod Cynlluniau Bioamrywiaeth Lleol (LBAP) yn sylfaen i strategaethau cymunedol.

Rheoliadau Gwrychoedd 1997

Rhwystro tynnu ymaith neu niweidio gwrychoedd penodol heb ganiatâd yr Awdurdod Cynllunio Lleol perthnasol ymlaen llaw. Defnyddir meini prawf amrywiol yn y rheoliadau i adnabod ac amddiffyn gwrychoedd am resymau bywyd gwyllt, tirwedd a/neu hanesyddol. Mae'r rheoliadau llawn i'w gweld yn: www.legislation.gov.uk/uksi/1997/1160/contents/made.

Deddf yr Amgylchedd 1995

Sefydlodd Awdurdodau Parc Cenedlaethol, Asiantaeth yr Amgylchedd ac asiantaeth amddiffyn yr amgylchedd yn yr Alban. Mae'r ddeddf hefyd yn delio â rheoli llygredd, cadwraeth adnoddau naturiol, darpariaethau ar gyfer tir halogedig a hen fwyngloddiau ac yn rhoi amddiffyniad i wrychoedd pwysig. Y ddeddf lawn yn: www.legislation.gov.uk/ukpga/1995/25/contents.

Deddf Amddiffyn Moch Daear 1992

Cyfuno deddfwriaeth flaenorol (Deddf Moch Daear 1973, Deddf Moch Daear 1991 a Deddf (Amddiffyniad Pellach) Moch Daear 1991) yn rhoi amddiffyniad i foch daear a'u gwal. Mae'r ddeddf lawn i'w gweld yn www.legislation.gov.uk/ukpga/1992/51/contents.

Deddf Cynllunio a Digolledu 1991

Gwella galluoedd awdurdodau cynllunio lleol i ddiogelu ardaloedd cadwraeth a mwynderau trwy gryfhau pwerau gorfodi cynllunio a rheoli datblygu. Roedd hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i gynlluniau datblygu gynnwys polisïau mewn perthynas â chadwraeth harddwch naturiol a mwynderau tir. Gellir ei darllen yn llawn yn www.legislation.gov.uk/ukpga/1991/34/contents

Deddf Amddiffyn yr Amgylchedd (EPA) 1990

Sefydlodd English Nature (Natural England nawr), Cyngor Cefn Gwlad Cymru (CCW) a'r Cyd-Bwyllgor Cadwraeth Natur (JNCC) a gofyn iddynt reoli gwarchodfeydd natur a rhoi cyngor cadwraeth natur ar gyfer eu rhanbarthau. Roedd y ddeddf hefyd yn cynnwys darpariaethau ar gyfer rheoli llygredd a gwastraff ac amrywiol gyfreithiau gan gynnwys rhai ar aer glân, sbwriel a sylweddau ymbelydrol. Mae'r ddeddf lawn i'w gweld yn: www.legislation.gov.uk/ukpga/1990/43/contents.

Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981

Cyfuno holl ddarpariaethau presennol ar gyfer adar ac anifeilaid ac ymestyn y rhestr o rywogaethau a amddiffynnir i gynnwys planhigion. Mae'r ddeddf yn gwahardd dulliau penodol i ladd neu gymryd anifeiliaid gwyllt, yn sicrhau dynodi a rheoli SSSI ac yn rhwystro cyflwyniad Rhywogaethau Goresgynnol heb fod yn rhai Cynhenid. Cyflwyno categori Ardaloedd Morol a Amddiffynnir yn y DU. Mae'r ddeddf wedi ei diwygio gan Ddeddf CroW 2000, gweler uchod. Y ddeddf lawn i'w gweld yn: www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/69/contents.

Deddf Cefn Gwlad 1968

Cryfhau llawer o'r pwerau a roddwyd dan Ddeddf 1949 a phennu ar Weinidogion, adrannau llywodraeth a chyrff cyhoeddus ddyletswydd i roddi ystyriaeth i ddymunoldeb gwarchod harddwch naturiol a mwynderau cefn gwlad wrth ymgymryd â'u swyddogaethau mewn perthynas â thir. Gellir ei darllen yn llawn yn www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/41

Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949

Cyflwyno syniad Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol a Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig, sy'n bwysig am eu planhigion a'u hanifeiliaid, nodweddion daearegol neu ffisiograffigol (tirffurf) ac roedd yn rhoi pwerau i awdurdodau lleol i greu gwarchodfeydd natur. Gellir ei darllen yn llawn yn www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/12-13-14/97